

36289

Dialekt- och folkminnesarkivet

Uppsala

D A L A R N A

Söderbärke

1991-02-06

H Ä L L E N, Gösta, u.å.

Primäranteckningar

Ett första utkast som svar på

ULMA:s frågelistor M 10, M 15, M 25, M 26

45 b1 A4

Jfr ULMA 7440, 7441 a-c!

I brev från Bengt af Klintberg översändes originalet till denna samling uppteckningar till Dialekt- och folkminnesarkivet i augusti 1990. Han hade fått samlingen av en son till upptecknaren som önskade att af Klintberg överlämnade anteckningarna till lämpligt arkiv. Han gjorde så och samlingen kom till ULMA. Givaren har därefter ångrat sig och bett att den ursprunglige ägaren skulle få den åter. Eftersom anteckningarna inte hunnit accederas återsändes anteckningarna till upptecknaren Rolf Hällén, Alvägen 7, 77020 Söderbärke, sedan en kopia för ULMA:s räkning tagits.

6.2 1991

Walter Elm

Jaktens och fiskets betydelse för hushållningen.

Jfr.
ULMA
74416

Sagestman:

Frans Valin, hemmansägare, jägare och fiskare, född 1876 i Vad, Söderbärke, bosatt i Halvtrarsgården, Vads by, Söderbärke socken.

Upptecknare:

Filmag. Gösta Hällén.

Lyssnare:

Rolf Hällén.

I Allmänna uppgiften.

Jakt och fiske, särskilt det sistnämnda, spelade en verklig roll för befolkningen i detta län under förra tiden. "Hadd' int' fisken Lunnis, hadd' våra förfäder svultit ihjäl" är ett ännu gängse källorätt.

För liede bönder, småbrukare och backstugusittare var fisket av största betydelse. När husmodern i en gård såg, att fisken började laga slut i förrådet, brukade hon säga: "Hör ni nu käkar, ä då slut i fisk. Lunnis snart, nu får ni ut ä bra mat igen." — Fiske

Lunnis i regel året om och utgjord den färuvästa födan.

Under vintern 1860-1861 bestod födan nästan uteslutande av fisk. —

"Halvris-Frans" berättar därom:

"Må manna brukta tala om, hur ä' va under nödåra på sektilale. Då kunn dem int' börj' på så förrn ve mersömerstia, ä då tilla dem då sådde, hä frös best. Vi felle föll till må äv ryssmjöle, men hä va dyrt, hä kosta förti kro-mer bestmatta (mjölet förvarades i säckar av bart), ä då va mycki pengar den tia,

när en fjärra femti öre om
den för då lagsta. Hadd' en
int' då hatt fisker, hadd' en
fäll svult i hjäl."

Fiskets produkter
avstrades ej. Den fiske man-
fisk upp användes inom hus-
hållet. — Jakt för fjärra bär-
rande djur anställdes för
regelbundet, och den inkomst
man erhåll vid skimmens för-
säljning, utgjorde ett värdefullt
bidrag till hemmets ekonomi.
Årningarna i vissa fall må-
te man räkna med denna
inkomst för att få medel
till inköp av kreatur o. d.
Någon huvudning har jakt-
ten därunder icke direkt
värit. Skimmen användes

för "jämmekeuan" i Örebro
i februari månad eller på
"Sisamekeuan" i Uppsala.
På "jämmekeuan" bestämde
samtidigt priser på kalen.

I denna jakt ansågs,
att man hade rätt att jaga
och fiske var och när man ville,
såsom förfäderna gjort. Den
lagstiftning som sedan åstad-
kommit rörande jakt- och
fiskerätt, är på vissa till
ej uttrykt. Tydligt meddelaren
terse under den kortiga jakt-
tiden jaktträtten varn för
för var och en. Tillgången
för vildebråd skulle däri-
genom bli större, när
Ljuvskytte skulle anläggas.
Skundom kunde det,

att tvistigheter uppstodo,
när någon ansåg sig ha
större rätt till fisket i ett
vatkeudrag än andra. Huruom
berättas "Helous-Frans", storfis-
karen i Vad:

"Då kända en gång,
att två hemmasägare i Vad
vart osams om idfiske i den
beck, som flöt mellan ägarna
dessa. Då tog en emå å stängde
nå en gransgäl nere i tät-
jin, så att idn int skull
komma nå häger. Då vinst
int' en andra om, utan han
gjord för samma vis like häger
opp. Men då ville int' kom
nån id opp te hans risgäl.
När an te sist kom un-
derfund må, hur å va fatt,

gick an ner te en andra
kon, som emå had fatt
idn i sin risgäl. Den tog
itapo å slags värre dänd,
men ätter den lita tog
idn slut, å sen dess har
int vis så i den tätjin."

II Jaktens betydelse.

Jakt på pålskinnade djur förkom allt emellanåt. Skinnen sålades dels för eget bruk, dels till försäljning. Längre tillbaka anordnades jakt på varg, som också jägades i varggröpar. Den sista vargen i socknen jästas ha skjutits 1854 av en lapp, som varit bosatt i Norrbärke.

"Att vargar emellanåt ha varit vanliga här på Frökens", säger "Halvass Fru", då vi ser e' historien ja' hörde, när ja' va' yngre. Då va' en en smel' ve Laska lunk, som just hade slutat sitt shift

i smea å va' på väg hemåt på kvällen. Han hade ett stycki in i skogen, å när han kom fram te gåren, vart han överfallen av en hel hop vargar. Då gick han lag i en bra nag grov pite å skymda så te' e' ho. Där stedd' han så må rydjen mat korvåga å slag i varghopen då mest han hörka, å när han hade slå' i ihjäl Laska vargar, då lag dem andra på kanten.

Men den smeen hade varit soldat en gång i sin å." -

Björn har förkommit Längre tillbaka i tiden. Därom vittnar f. ex. ordet "Björnholä", en häla i ett berg vid Sjön Mären, Vad.

Att häver en gång fun-
nits, visar namnet "Byrkjärre"
(Byr = häver) — Jakt på
räv, mård, lekelt, uttes,
skorre var vanlig. Något
enstaka lodjur sköts även,
men dessa voro sällsynta.
Skinnen såldes på de förut
nämnda marknaderna.
Priset på ett råvskinn
var omkring 7 kr., medan
mård och utteskinn sål-
des för 30 à 40 kronor. —

Vauligen begar
man sig ut på jakt, endast
när maken började frysa och
håll sig då så nära hemmet,
att man kunde återvända
varje kväll. Vid orsjakter
var det dock vanligt, att man

stannade korta ett par dagar.
Man låg då i särskilda kojor,
s. k. örskojor.

Kalena brukade först
allmänt ha kassar med sig
för att skjuta orrar och
ljättrar, vilka drogs till mi-
larna av råken. Huvud
jäkten s. k. glassjakt,
jakt med glass, numera
förbjuden. Den tilljakte
enligt "Halvas-Frans" sålunda:

"När dom va två
ve e mila, brukta dom ofta
skjuta för glass, så snart
då varit märkt. Den ena skull
då kvara glassen eller hand-
lyfta å tjura må, medan
en andra gick åter må
härna. Dom gick te dom

ställen, där dom visat
att fåglarna kunna ha sitt
Lilhell. När dom så Guste
nå Klasse eller Lyfta varit
Fåglauna blanda å Flytta
så lite på nattkvista, där
dom sätt. Då passa den,
som had d Gårta på å skat,
för fåglarna såg int' de flyg
unna. På då vise kunn'
Kollarna skjuta ett par mans-
Kollar på e' natt. Men då
feck då ju Lov de var e'
Fågellik Lukt Gortas!" -

Såsom matnyttigt
vilt jagades hare, ålg, skogs-
och gjöfågel, sämre å jätts-
djur. Kättis å grävling
kunde nägon gång Lilvara-
Lagas. Ekorkött användes

Lilatt Lil Kräftbete. - Hare
och skogsfågel Lagas för
mycket ofta i smacor och
giller, örriga djur skitas. -

Neutralispart av
Luzet skedd medels Klörje-
Lärning. Vid ett rep Gort-
Lands vilkebrädet (hare, skogs-
fågel o.d.), som sedan Klörje-
des över aceln. När man
vid Lärningen Lier trätt i
ena aceln, flyttades Lörden
över till den andra.

Det vilkebräde,
särskilt skogsfågel, som å
genast skulle förtäras plöc-
kades eller fliddes samt
utogs och nedkaldades i
tråkil av en. Dyliga kül,
som vara smakfri, förva-

rades sedan i visthusbadar.
Torkning el. rökning förekom
ej. — I hemmet tillredes
vildebrädet så, att man an-
Luzen kokade kättet färdigt
(eller vattdraget, efter det allt
det inveltats) eller också stek-
te det. Ofelika råttor be-
nämndes f. ex. "kakt fjäskätt",
"fjäskak", "örstak", "karrstak".
Av kakt har också fjäskätt
beredtes också suppen: "karr-
soppa", "fjärsoppa". Till dessa
kätträtter åt man potatis
och bröd, därtill kunde även
en sup krämvin och hem-
bryggt dricka.

I allmänhet ansåg
man kätträtter av vitt na-
ra smakligt och luktligt

än kätt av karkapsdjur.
Kättet är vitt ansågs också
mera närare och lättare.
Däremot förekom man ej kätt
framför fisk, och det man
skundom måste äta fiskfärd
tre gånger om dagen. Kätt
förekom knappast mer än
ett par gånger i veckan,
det spades i allmänhet,
till den tid, då man ej hade
fisk att tillgå. —

Älghudar användes
till s. k. jakttröskor (slädhudar).
Jakttröskor tillverkades av
grävlingsskinn, jordorn
pälmar av veltskinn, och
mårdskinn och mild-
skinn, någon gång skor av
älgskinn. Jakttröskor, s. k.

"Skättvaskur", Lillveckades
även av Lomskinn. — Skar-
skinnen ansågs värdefulla
och Lillveckas ej. Däremot
användes man kartastar och
Kritpearl och som karre vid
skapstörning etc. — No fögel
användes dunt till att so-
ppa ihop mjöl med. — För me-
diciniskt bruk Lillveckas man
ister av hant, vilket grälades,
om man t. ex. fått en sticka i ett
finger.

III Fiskets betydelse.

Rykesfiske före-
kom ej, endast husbehörs-
fiske. Huvudsakligen fiskade
man abborre, krossen, gädda,
sarr, id, lake, siklöja, även
äl. "Pankor" och småmint Lill-
veckas telott i nötkid.

Man fiskade endast
på närmare håll och åter-
vände följaktligen hem på
kvällen.

Fisken transporteras
genast hem. Samtidigt har
man den i korgar på ryggen.
Otyliga häredskap som varo
Lillveckade av vitjor, benämndes
kansur. Teurliken fall, då
fångsten var mindre, trädde

man fisker på vidgat och
har den i händerna. Vinter-
tid försledes fisken hem
med ljuden.

Efter hemkomsten be-
gynnade rensningen. Man av-
läggnade fjällen, lag hart
inmätte en lot fisker utan
att frätta den i kar eller säer
med saltlake. Efter fjorton
dagar lag fisker upp ur
den och frättades väl ren
varefter den inmättes och
lades i ny saltlake. I denna
färdvades fisken, till dess
man behörde den. Den "vatt-
drogs" då, emellan den kaka-
des som f. ex. nu kabaljo.

En del av fisken för-
kades även efter rensningen

och kallades då farkad fisk.
Farkningen tillgick så, att
man bredde ut fisken på
lägn lake eller på brödluckor
på maten. För att den skulle
farkas fortare, vändes den
emellanåt. Större gäddor
spändes skundan ut med
stickor och sattes på väggat
att saltbaka.

Hembakad fisk äts
ej vid julen eller vid bröllop.
Då anrättades alltid färsk
fisk, såsom gädda abborre,
äl. Den farkade fisken "brättes"
eller "kades" och kades.

Fisk anrättades endast
kalt eller stekt. Dillris och
spöris anrättades vid till-
agningen av fisk. Lake ko-

Kakor i mjölk med maskar
och peppar. Sedan rättes spa-
det ut slags över fisken som
sås. Endast del del av spadet,
som åtzigt till sås, användes.
Det övriga slags ut. Vid kak-
ningen av fisk fisk huvudea
av större gjäddor etc. konvitts,
därför att spadet ut såsen
då skulle bli fetare.

Av fiskens till-
varatags kaklor. Dylite
stekt i smör används som
en mycket föruvärlig rätt.
Under vinterkostbragningen
lag man vid rensningen
av fisken uti reda på
rommen av milt och abbore
men ej av gjäddor.

Beuen karkkuresas all-
tid i fisk, även mindre. Av
mindre fisk, f. ex. milt, lag man
endast reda på ryggen, men
ser det att undersidan med
beuen skars bort.

Fisk används vara mycket
god uti närande mat, och
enl. sagomannen kände det
aldrig, att man tröttnad på
den, orskat fisk fiskom
i karkhallet, "så kroat som
vader uti lillfäll medger."

Skinn användes till
slagsremmar vid fiskning.
Klarskinn till kaffet använ-
des ej för, det är ett senare
brukt. Numera användes där-
till skinn av laked länga.

Någon medicinsk an-
vändning ha fiskblåsar och
andra organ ej haft. "Sten-
abbärn" eller "snorrören"
anses ha ett giftigt kem i
kuvudet och fick därför ej
ätas. Den kostades alltid
kallhaka i råttent, om den
fartuade i något nät. —

Jaktens folklore.

Jfr
ULMA
7441a

Sagestämnan:

Leonard Persson,
hemmansägare, född 1866 i
Vads by, Söderbärke.

Arvid Hällen,
Kronojägare, född 1869 i
Tolfsbo by, Söderbärke

Fabian Bergström
bergsmann, född 18... i
Västerby, Söderbärke

I jaktlyckan.

Vad jaktlyckan
beträffar, trodde man att
den berodde på om jägaren
hade tur. Vissa styva skyt-
tar ansågs dock ha förlorat
åt sig jaktlyckan.

Vår att förvärva
sig jaktlycka vidtagas o-
lika åtgärder, såsom fram-
går av följande berättelse:

"Om någon vill för-
värva så jaktlycka, fick 'an
vara blicka vint', när 'an
gick de uttrödda men brö-
de (abblaten) skall 'an spola
i tur i fickes. När 'an
sen kom åt skogen, skall

'an använda brodd som
förladdning, å i ena 'an
skönt skall 'an säga:

'Ja' skjuter från mig Jesum kint
'å skjuter åt mig fågel å fisk'
När 'an hade sagt då, skall
då allti lyckas för 'or mig
jakta (Nov. Hällen)

"Ett anna sätt för
te förvärva så jaktlycka
va utgå vanligt bland äldre
skättar. En skall sitt öpp-
e brötkaka på e stäng å
skjut 'te milt på. När kaka
va alldeles sönderskjut in,
kunna en va säker på å
få 'go' jaktlycka. (Löv. Bergström)

En allmän regel

ULMA 36289 Gösta Hällen
DAL Söderbärke

var, att man aldrig fick
hugga eller slå i skogen
efter solnedgången, ty då
skulle rånda (skagsrätt)
bli förtärna. "Te käl-
höjerna i skogen såg 'en
därför allti te' att allting
va' i ämning iunn' sala gibe
ner, för rånda för' int'
att 'en hägg sen då vart
märkt." (Leon. Ocellon)

Segarnas väg till om
från betesplatserna benämnes
älgotreck.

Enräthningsnamn
för varj voro kense eller grä-
ken. Om dessa användas för
att man skulle få jaktlycka
eller av annan anledning är

ty känt. —

Beträffande hässor har
man ansett, an en del sidana
 varit särskilt lyckosamma,
 de ha nämligen haft förmåga
 att kunna säga till (säg te')
 när viltbränd James i närheten
 lät:

"Hå va en gubbe i Vad
döms kalla för "horkersgubben"
 för han va ifrån horkersgjen.
 Han hadd lart sä' i si uuy-
 dom av en fröltkunoni här,
 hur han skull här sä' åt för
 å få lördra si te kunn säj te.
 När han gick te mittvarden
 en gång, sprad han ablatu,
 om han fick ar prästn.
 När han va hemkommen,
 då han ablatu i lättn för

härspipa å sen hängd han
äpp kassa för vägg. står ho
hadd sutti där ätt. där, lunt
ho för bi orolin å jussörn
dunka i vägg. Då förtog
'Mosterzabben' att ho hadd
värken på nå vitt, å gub-
ben behöv d' knäpp gå mer
än utaför kanten, förr han
fick skjut en hare. Ätter
den luta su förra allti te
genom dunkning i vägg när
hä va nå vitt inför kanten."
(Lenn. Persson)

På gamla mynnings-
laddad fanns för ett hål på
skalven med en liten lucka
att skjuta för. I denna lucka
de instoppas någlat, här, lunt

litar eller något gammalt
mynt, då man skulle få god
jaktlycka (Hötjä. Droid)

För att man skulle
träffa viltbjudet, använde man
i laddningen oblat eller be-
gagnat hästskor. Se:

"Du din ladda
mål oblat eller brenskert
sörn, då slag då inte fel att
viltbjudet varit träffa."

Förjöring av förror
förror skudom. Se:

"Då va nog vantit,
att gamla gubbar brenka
skänne förrone för narand-
na."

Jaktlyckan kunde
förrors även därigenom
att en person under jakt

i skogen missunnade en an-
nan luffet. Skumbjuter och
missunnadhet spelade betyd-
lig roll, när det gällde jakt. Ex.:

"Den som va' adun-
sjukt på en, som kadd e' ga' höra,
benka järnk ä' på län kanna
ä' skjut må. Om han sen vill
skämma höra för den han kadd
länn na ar, benka han gå te.
en slugkerut ä' stick in pipan
milla ett par strökar ä' läjma
aldr så lite. Då va' givi, att
den andra sen skat fel må na,
om 'an så sikta aldr så rätt."

(Leonard Purton)

"E' höra kunn ä'
fingres, om ägan te' na lät
en aransjukt person titta i

hörsprån."

Den "skänd" höra dö-
dade ej vellebrädet, även om
detta träffades. Ex.

"Då visn så, att
höra va' skänd, på då sätte,
att ho int' döda, lite han
mytji dom skat."

ett sätt att bota
en höra framgår av följande:

"Två kärar gjord
en dag sällskap te' skogen
för ä' skjut' huss. Dom mit-
ta gå läjji, imma dom fick
nå örer, men te' sist fick dom
app en karl. Båa två skat på
en gång, för dom stog på o-
lika par, Hållor var dö, men
kärarna var arans om vem
som kadd skjutin. Den ena

vett arg å fjögjort lössa för'n
andra. Hur 'an har så åt, k'n
vett ju' int', men k'n vett för'da
vett, att en andra int' kunne
auv'ntu na nå' mer. Då jätt
int' va en gjord må lössa, då
va omäjlit för'n le kunne skjort
rätt må na, när 'an va för'
jakt, å han va' antä känd
som en säker skatt. — Då
ga han så' iväg le en gubbe,
som kunne testa lite ar varje
å visa'n lössa å det om, hur
å va'. Gubben var genast följä
må hotmedle å sa len, att
han skull smörj lösspipa må
si' anföring. Sen skull 'an gå
le skogen å skjort ett skott åt
då häll, där 'an vott' att en
där, som hadd fjögjort lössa

för'n var. Då skull den fö'
ladningn i nära, å sen skull'
lössa va' bra. Käl'n gjordt, som
gubben lörd' en, å lössa ho
vett rittin ätter den föla."

(Svilde Link)

II Trollkunniga skyttar.

Räjjante historier
berättas om trollkunniga
skyttar:

"Här i trakten fanns
ä för en kår, som va en rit-
lin trollskött. För min bruk
berätta om honom, att 'an
fick tjädrarna hem te' slug-
lake ät så. Sen bekörd' an ba-
rä gå ut mä' bärna ä' skjut
dom. — Ibland kända dä,
att 'an kva så' mä' te lät
andra stå nere för byggnad
ä' skjut på tjädrarna, som
sätt på sluglake. Men var-
enda en är dom komma,
kast dom int' slag på läyer,
käll från tjädrarna. Dä va.

Utlä' han själv, som kunn
skjut dom." (Från Valin.)

"Värbergs-jan
va' en styv skött, fråga ä'
om han int' va lite troll-
kunn, hä' trodd dä' förhji
den lin. När dä' full' an
in, att 'an skall te' skogen
ä' skötta, brukan 'an allti
säg te' gummarna si, att ho' skall
sätt på gummarna på spion, för
'an skall skrot val kunn
mä' en tjäder. Ä' de slag
aldrig fel, anna än 'an kadd
mä' så' dä' 'an kadd sagt
frunt. Hä' drog heller int'
nä' läyer om fört te' på
syn på dä' 'an skall skjuta,
antingen dä' va' en hare eller

en fjäder. Ingen visst riktigt.
hur så gick det, men en säker
skutt va an då hä å då säkert
(Peter Söderberg)

III Tydor, märken och spådom.

"Hämn är myfiken
från myfallin snö." — "Hämn
går lätt på my." — "Tjädern
spelar lätt på my."

"Om en natt ett
frankimmer, när en skall
gå å jaga, betyd då, att
ä int' skall gå nå bra, hä
va däranna va då va för
kvinnfolk en natt."

"Om en itkuort eller
en kutt sprang över vägen, be-
tydd då attur nå jakt.
Men om en sprotta tre gånger
skull då gå bra ändå."

IV Jakter.

Årskulliga berättelser
Ses finnes om personer, som
på grund av likgiltighet för
sabbatens helgd gått ut på
jakt på söndagar, lördagar
eller särskilda helgdagar. Öj-
lika jakter ansågs myndiga,
och jägaren straffades van-
ligen genom några skräu-
mande uppläsnelser. Ex.:

"En gubbe i Vad
bruka mytji va utå å skjut
fågel på söndagsonomarna,
för 'an tyckte, att 'an justom
kadd störel tur dem gångerna.
Nag vart 'an teragd av andra,
att 'an int' skull' bröj så' om
å skjut ni' på lördagar, men

dä jätt' int' — En gång — då
va en själva pirkdesomarin-
var 'an är å skogen å skull'
skjut' fjäder. Hå bröjd' int'
heller länji, järn 'an fick
se en stor fjäderstupp i e' tall.
Gubben sikta å sküt, men
fjädern varå vore så' lite,
där 'an sått. Då vart gubben
sinna å' sküt ett skott ll',
men fjädern varå vore så' till
om igen. Men för vart skott
gubben sküt, bort fjädern på
våka, å ätter tredje skotte
va 'an så stor som en hund
kilas mjölbrök. När gubben
såg då, va då han, som luga
så' är han, så jätt' an kunde.
Ätter den hela kadd 'an fått
nag av söndesjakter. (S. Hallen)

"Jönfors till va'
 då en skilt deure best i Snö-
 äm, som ofta va' utå å jaga.
 En sintesman från hörken,
 då va föresten från Hjörde bö-
 dan, skull' 'an ut å skjut
 fjäder på spel. Han fick smut
 synn på en stor fjäderkapps å'
 sikta på'n å' sküt. Strak
 ätter hörd' 'an, hur fjäderna
 svarar: 'Adelbon hazel.' Han
 ment föll, att han hadd blitt
 träffa av allitan hazel, men
 då säg int' ut te gör'n nå.
 Men skätten förskog, vem 'an
 hadd skjutit på, å' bar å' hem
 minnaren." (Bro Hällén)

"Hå va' en skätt
 kunn i trakten, som va' utå
 - 40 -

å sküt fjäder en järkman.
 Styr skött va' 'an, men den
 gängen vart å' herå kom på
 horn, när 'an sikta å' sküt
 på en fjäder. Han kunn' int'
 bespara, va' å' va' för fel må'
 bössa. Men bäst 'an till på
 sküt, kom då så mykje i-
 karrer ikring en, så 'an kunn
 int' stana i skogen nå
 längre, utan måtte ge nå
 å' hem. (T. Wallin)

"En gång va' då en
 kär kunn i Vad, som va' sär-
 skilt som å' fjärskytte. Han
 va' utå had sent å' litti må'
 bössa si, å' villt int' ens lät
 vitte, när i fr om härdagarna.
 Han brukar ofta sjung' en vers,
 - 41 -

Som löd så här:

'Höft upp på benena,
läuft ner i källena,
där spelar fjäden,
där trives jag väl.'

Den känn hade furin
mån så, så länge 'an levde.

Men så på älder dar vult 'an
sjuke, å alla frodd föll att 'an
skull dö. Men då exendornliga
na', att 'an int kunn dö, fast
'an härå lög å huppa ätter
an. På stuztaket haus kätt
då under kin på saules en
hel lög mån fjädrar, å 'kavär
å 'rävar huppa på gäen å
förl ett fjäfärlit oväsön. Den
mätt föll förlag, att då va
illa skätt mån gubben ätter.
som den korts fram te.

- 42 -

stuga haus. Så gick än en
dan ätter än andra, men
gubben lög lika dan i sänja.
Kä va omöglit förm te dö
'an härå lög å lyddes te
djura å fjälsens utaföt.

Då skickes gummus
haus ätter en kelok gubbe, å
han lät om fjäna, hur dom
skull göra. Den skull skrupi
lite av laddstaken, som
gubben hatt använda, när
'an va på jakt, å ge'n då i
lite natt. När 'an hatt fött
den medicin, vult 'an änt-
ligen dö, å djura försvann
från gäen." (F. Wallin)

I Skillebacken bodde
då en gubbe, som jämt skull

- 43 -

va' nka å skjut fjäder om sön-
dagsna. Kristhimnens följ-
da, titit en morän, ga' 'an så'
iväg åt skogen å' kadd vä-
sa må' så. Rätt som 'an småg,
milla huskane fick 'an syn
på en fjäder, som sått i ett
från på en ar sia om en liten
mäss. Gubben ladda å' skull'
te skjuta, men då fick 'an
se en kår mitt emot, så, som
å' kadd e' karsa. In' lukt
gubben, att då va' kår å'
sapp' så' å' skjut först, men
i därnema lert en där kår
på å' väla, så 'an smut va'
lika kår som kårna. Men
då va' då gubben, som int' va'
sen te ge så' är kår, å' ätter
den fjälva kadd kår fött

noz är sändesjakter. (Höjja-Årvid)

Vår sista tjärnen
i trakten sköts, är ej känt.
Vargjakter förkannos där-
mot för 1830 och 1840 tullen.
Den sista vargen sköts 1854.
Om en dylike vargjakt berätt-
tas följande:

"När den skull' an-
ställ skall jag på väg, skull
då ske på vissa dagar t. et.
Percipius (16 maj?) på vägen,
inua den släppt ut krita.
På en sån skall jag kadd
den må' så stytjen (stytjen=
små "kavner") som den ladda
må' berget å' sköt må' för
te skräm vargarna. Så kadd
den en hel kops segel, som

kalla, som dom ställd opps i skogen i långa snösläntor må skellta millum. Sejla ställes opps, så dom vilde just som en stor rakkib. I ån på kiln va då oppsatt stora regnat, som va kända av grova träer, å mas-kunn va fall ungefär lika stora som i ett korengrän.

Där å skräm opps vargen, sköt dom först må stytjen, å när beve börja gälla då för jägerna te mot in vargarna i den där kiln. På sejla va då måla stora gubbar i alla möjliga färger, å när vargarna såg dom, vant dom räddn å lodes int' int' imilla sejla utan

fortsatte in mot kilspeisen, ånda te jägerna kadd fått in dom i vargrike. Där hadd dom ihjäl dom må långa spjut. (Fabian Bergström)

Jhr
OLMA
7441C

Fiskets folklore.

Sagesmän:

Fabian Bergström,
bergsmän, född 18 i
Västerby, Söderbärke.

Gustav Hedlund,
hemmansägare född 18 i
Saxe by, Söderbärke.

Frans Vallin,
hemmansägare född 1876 i
Vad, Söderbärke.

- 48 -

I Tider för fiske.

Märken och tydor:

Följande uppgifter,
om särskilda tider för fiske
i allmänhet, äro kända:

"Kristi himmels-
färtsdag var första metar-
dagen. I mitten av augusti
är det så gott som slut med
metningen.

Rörande särskilda
fisksaker märkas:

"Abborren nappas bäst
i rågenvär." — "Laxöring
skä en meta, när då å ovär
å blört. eller rågenvär.
värt å frett nå."

"Braen leker, när
häggen blommar. Ett ana

- 49 -

märke för bräven ä, när en
ser den första föllslända
för äre."

"Abborre ä mäst ä
i lektaga, när sjön ä fri
från is."

"Gädda ho har tre
lektider. Först leker ho under
isn, när sjön skä te
skölja, ä då kallas ho is-
gädda. Andra gången ho
leker, då ä nä klassuna
skäller ä stjärnar som vüst,
då kallas ho för klassgädda.
Sista gången ho leker, då ä
under lövsprickninga, ä då
heter ho lövgädda."

"Siken leker mår
Lennnätton (10-12 nov.) Voring
häkten brukar dom ä för

dra nat efter tal samtidigt
må sikleken."

"Kärlene ä i äning,
när rogen ä i äning."

Nedre personer bru-
kade tala om, att det fanns
vissa dagar, då man icke
torde fiska. Någon sådan
dag är nu ej känd. Dylika
dagar var det enligt folk-
tron fullt att fiska.

"En da' ga' så en
person ut ä skull fiska. Nå-
tyckt föll, att 'an int skull
var nå' skrockfull, men han
fick si på ana. Nag hadd
'an tur ä få fisk, men sen
när 'an skull hem på kvällen,
lert då på blås opp på

Sjön, ä då vart lottäm
förs'n te kom i land. Rissom
'an rodde, feck 'an si ett stort
odjur, som sau en fräkte i
vägen. Där 'an va nämma
land, fog 'an e ära ä skull-
dränna te adjure, men 'an
slag fel, ä när vattne stänkt
opp för'n, feck 'an ett frätrår
på vart ställe, där 'an vart
träffa (Kebian Bergström)

"Te mät fruntimmer,
när en ska sta ä firka, hä ä
intu brä."

"Om en ikorre eller
en katt springer fräss över
vägen, när en ska sta ä firka,
fär en ä abur."

II Fiskelyckan.

För att få fiske-
lycka måste man iakttaga
lysthet. Detta var allmän re-
gel. I synnerhet skulle detta
iakttagas vid koralnfisket.
Från Sällby berättas där om
följande:

"När den mata kor-
na i vall för i lin, va den
frungra te la äv den skäl-
lund den lin koralen lekte
på viden. Bräen ä' justom
mer ömtåle än an fisk, ä
när korna geck ä beta ut-
mä sjölandt, vart 'an rådd
fär korskällund. En vet ju ä'
att bräen ä' ärskidd. När
ästen går, där 'an äv ut på

Djupa. När en fiskas brösten,
så får en allt lätt bli å dum-
pa å skälla i öka

(Gust. Hedlund)

Beträffande magiska
åtgärder för vinnande av
fiskelysten är nu föga känt,
då alla äldre fiskare nu
gått ut tiden. — Rörande
utläggning av s. k. risvålar
för fisk betes det: "Väl-
läggning för fiske ska all-
ti ges på hetsmåning."

(F. Wallin)

En magisk åtgärd
som än idag borde förekomma
är att spotta på marken
(agnen) en gång, innan man
kastar ut netten och säga:

"Tjå fläsk å feta abborrar."

Vid kräftfiske brukade man först smörja betet med Suxentim, som genom sin lukt skulle draga till sig kräftorna.

III Fiskerihistorier.

"Den här historien har
hört de in gamla gona tin, å
ho ä fullkomligt sanns —
Anders Petsson Lett, en bonde
i Torsholm, å han va en stor
fiskare. Den då fick 'an en
lat på längsten, å den lalen
vägd int mindre än två
pund, då vill säga omkring
sjutton kilo. Då va ner i tils
rika 'an håll på den gången.
Te gå upp lalen i åken va
förstis möjli för'n, så 'an
skar är seva å rodd inåt
land, in i vika. Men sen
mätt 'an gå på stranden å
den lalen ätter så i vatten,
å så fick 'an gå en å en

Kalr fjädingsträg, inna
lalen va så utträtt så 'an
kunn dra upp 'en. Då va
för i tin en kunn gör liska
längsten, när lalen kunn
kom upp i sjögauel hämel.
Nu för tin gör ju int 'hä,
när den har byggt dam-
mar å kraftstationer."

(F. Wallin.)

"Här i Vadstena förs
å för i våren tre stycken nätlag.
Den brukar kalla folke i Va
för 'vas mätaena, för den
felle så möjli fiske. För te
näme ett exempel: När den
drag vinterut - å då gjord
den, så snart då har å dra
en sladd på isen - så kunn

dom ha sittiga stuligs av
kruken i gäddur och Löjor.
Då va int nå orantit, att dom
kun få e fem hektoliters lida
fullt kvällen, återsten far
min berättelse.

Skilla vaskälarna
å norrkärrna (i Söderbärke)
vänt å den vinter ve fiske.
Norrkärrna vänt kalla för
• norrkärrna. - En gång va
å två fiskegubbar, en ena
från Nor och en andra från
Vad, som justom tälta den
de var vänt ve fiske. Då å
fäll me en hundon är sen
då hända. Vasgubben Jan
Larsson fråga norrkärrna
e vända, när dom träffas,
om 'an feck nå fiske. 'Då

Kan du ge då prä', svarar
norrkärrna, 'jå va int i ma-
rust å feck en mått, som
värd två pund! - 'Då va
en gåvut', sa Vasgubben Jan
Larsson, 'an kadd föll horn?'
(F. Wallin)

Enn par gubbar kadd vrei
nå å fiska Norrkärrna i fly-
fen, en liten sjö i Vadströken.
En år dom kadd nå så en
mått, som 'an skull sitt prä
fäkt prä land, sen dom kadd
vrei nå å fiska en då. Då
bar å så' int bättre än att
en orre flög i märken prä
kvällen, när alla kadd gått
å last så' i gårn. Lite sen
kom å en räv fram ut sko-

gen å. fänket å la öron. Men
han kom int' åt en utau vut
självo fastnandes i märten, å
den kuta 'an sen ner i sjön
mä. - Under natta gick ei
stor gödda, som värd huzu-
sem skilpand in i märten.
När gubben vakar om morän
å. gick nerit sjörika, gick
'an si att märten va lortas.
Han fundra först om när
hatt stulin, men då stog
int' på, förr 'an gick si,
var 'an va, för flöte lög
å. saw på nattne ett stycki
från land. Står gubben gick
öpp märten, å 'an tukt' en
buc, en tiv å en stor göd-
da in, vut 'an föll int'
lite lög i squa. -

- 60 -

"Två andra gubbar
håll i vad, bruka å. fiskes
mä mällar. En cua gick
mytji fisk, men en andra
gick int' nå. En då fråga
en cua, hur en andra bar
så åt får de på fisk å gick
då be svar: "Du skä' bind
ihop två mällar mä in-
gångane inat varan. -
Om 'an gick nå fisk åtter
då resäfte, kan en nog
räken ut lite var."

(F. Wallin)

- 61 -

Jfr
ULMA
7440

Varsel och vård.

Sagesmän:

Johanna Augusta Andersson, född 1866 i Norrbärke, sedan 1885 bosatt i Oppsvreten, Söderbärke.

Leonard Persson, hemmansägare, född 1866 i Vadsby, Söderbärke.

I.

Både äldre och yngre personer brukade förr ofta förmåna s.k. förbö (förbud), innan personer anlände till gården.

"Hå hånda mytji ofta, att en körd i förväg, när nå' brukar eller sapsaga personer skall kom hem. En körd tydlit nå' timtal i förväg, hur dom höjta och stork, å då vinst en, att dom snart skall var hemma. Men en ficks int' fel. Om för nåw an, innan sala nu oppa, att en kadd kint nå' färlä." (Leonard Persson)

"J. Kälpeho kadd då

en arrendator för Långe sen
te baka. Han hade e Gåst fliske
i huse, å då kända emillant,
att ho' hade haft nå järn.

E natt kom ho in te
kuskonförtji å fråga, hur
då kom te' att kucken utan-
för järn va' full må svarta
kertas. Då va' lidit på möra.
Sia ho kom in å väckt kus-
kon, å han va' full yrskien
å svarar nå: 'Hå å full nå
fara?' - Men hå kunde å heller
int' nåra ättersom hå va'
Om en sönde smdrän. Då gick
kuskinn opp å' skull litka,
men då va' allthys försom-
ni. Han försag nu, att
flerka hade sitt nå järn,
å då kunde han försä, va'
- 64 -

då skull ha för betydelse, å
försom alla kerten, ho hade
sitt, va' svarta. Då va' å'
smut graväl i järn, för för
delsförtji va' det då låg två
strakt ätter." (Lennart Petron)

"Om man är järns
folke va' kotta, kunde en af
ta kinn nåra linna i järn,
hur å lag i dörlåse å nåra
kinn in i järn. Hå va' förb."

"Når ugglan va' utan
för å rapa 'klivitt', då be-
tydd då, att man skull dö
i järn."

"Om en katt sprang
över vägen, når en kom järn-

des, betydde då olycka. Men
Om en då spaltat tre gånger,
så gjord då iunt må."

"När en får mytji
kafferumpo i kuppen, när en
är ung, betyder då att en blir
dakti te sjunga."

"Om det kliade i haken,
betydd det, att smörpriset
skull sjunka. - "Då va' väldit
na. då kliat i år sulå för må.
Nu blir å gott smörpris i Strik-
håden!" (L. Persson)

"Om å vart skum i
kaffekuppen, där kom kille
i kaffe ur pannen, betydde
då gummigår om skummet

-66-

flät in te kanten av kuppen,
ät den sig, där en salt."

"När å kettas i ögen
för en, då betyder då, att folk
salar illa om en."

"Om en saltet för mytji
i gröt, å då tecken för att en
ä' kär."

När personen kolade
milor i skogen, brukade det
ofta 'säga till' (säg te'), om det
blev något fel för milan.

"Hybben Per Guston
va' ve kalvens köja å kola
milor. Han fick jämt mytji
å bra te, för han mitt fall
hadd kumpison te hjälp. Sen

-67-

Kväll, när han hade arbetat
 må miluna hela den, va an
 gali trätt ä' gick ä' la' säg
 tidit ä' så somma 'an är tungt.
 Bäst ä' va kort hä på kullha
 på köjdör ä, men Per Ersson
 va' så trött, så 'an trydd sä'
 int' nå om ä utan sömna
 av igen. Sen vart gubben ro-
 spa i rummen när gänget,
 ä då sätt 'an så opp i sängen
 för ä si, va som skull' hända
 met. Ätter e' stund vart
 köjdör dunkasta, ä då mät-
 ta fall Per Ersson te gå ut
 och si ätter, va ä va för fel,
 ä när 'an vort på koken på
 mila, som staz närmst köjn,
 gick 'an se ett lite hål, där
 elln syndes. När då va la-

gå, gick gubben ä' la' sä'
 igen, ä sen va' ä tytt den
 natte. — Då hända ofta Per
 Ersson, att kompsom sa le'n,
 när ä vort nå fel."

(Johanna Andersson)

När man knäpper
 väskan omaka eller kazer
 på skjortan 'bak ä fram', blir
 man full i smaka kvällen.
 Det firra kallades att "knäppa
 de trämmen."

"Om grötgröta på-
 ser för flecken, springer fisken
 upp genom sköten."

"När flecken soper gol-
 ve får 'o int' slut opp eller

UIMA 36289 Gösta Hällen
DAL Söderbärke

gå ifrån soporna, för då får
"en lat kär."

"Om en kinder en kvast
ä' då skär ä' en ä' gör en fin
i ändan, då får en fin kär,
men om kvasten ä' lufsen ä'
ojämn, då får en en lufsen
kär."

"Om hä' kliar i häger
hand, får en kät handtag,
om då kliar i vänter hand,
får en brev."

"Om en bryter sänder
e' katen hä' t' lör ä' häll blir
helt, betyder då dödsfall."

"Kliar då i när, kom-

- 70 -

mer då' närvist främmad
eller ä' när, som ä' rittit
falsk."

"Om då kliar i häger öga, får en söj
om då kliar i vänter öga, får en glädje"
eller:

"Om då kliar i häger öga, får en gröt
om då kliar i vänter öga, får en skett"

eller:

"Häger öga klöder
men vänter glöder"

"Om en bryter ita e'
brökaken, ä' då blir tre litas,
får en net mycket."

"När då kommer hämp-
spärvar på järn, blir då sängen"

- 71 -

"Om kattar far så: Lukem
öra eller äter gräs, här ä
nederbörd."

"Om kattar vräktar så,
här ä solskew."

"Om ugglan eller Conen
skriker, då här ä orät."

"Om svalan äter löf,
här ä rågen."

"Om en har hiken, då ä
då när som lular om ev. Då
skew en fjärrig gista, när då
ä. Gissan rätt så slutar
hiken."

"Om en får s. allknut på

- 72 -

Grän, betyder då: atur. Om en
då tänker på e le källing, så
får en kypa ev."

"Om en sätt ä sydd,
ä då värt knute på Grän, kel-
lar då för kulleknute. In
plazze, en då sydd på, skall
ä följ: kulleknute."

"Om en sticker så: mä.
näls, när en syt, ä då här
knäflukat på plazze, så be-
tyder då kulleknute."

"Att säga, när man tänk-
te på något eller yttrade nå-
got, ansågs som en bekräftelse
eller gatt förbud. Man brukar
de säga: "Sant som ju: kulleknute."

- 73 -

eller: "Då nös ja' prä."

"Du väljer i väpplingen
å stannas i skipplingen,
så den ät e' flicka, som väljd
bland kavaljerer å sen värt
utan."

Värta göte, härtu göte
norr göte, sörr göte
sör göte, smör göte (ytärsvät)

Örtögöte kändes aldrig emellan
en stor sjö lag åt detta till.
(Lem. Orens.)

Det vanligaste uttrycket lyder:

"Norr göte, sörr göte
sör göte, dör göte
örtögöte, hörter göte
värta göte, teäter göte."

- 74 -

"Om en Lappas e' mat-
ske, betyder då, att då kommer
ett okunt främmuar, Lappas
en en kniv, kommer då en
oknu kär, Lappas en e' tecke,
kommer då e' oknu jänta,
å Lappas en en gaffel, kommer
då en oknu jäjtji. Lika män-
ga som en Lappas, lika många
skä då kommer."

"Om då Lappas skatas
prä gärn, kommer då näs-
vist eller falskt främmuar,
Lappas som järbi utan te.
jöltek nå, kommer då höj-
färlut främmuar."

"Om då kliar under
högren jaten, då får en gä,

- 75 -

dit en vill, men om ä' klar
under vänstra foten, då ä'
en krunzin ä' gä, dit en inte
vill."

"Om en tappas ett ved.
Frå på jern, när en här in
ve, då kommer då framman
de, tikare när katten sticker
sü' i ändan. I då felle kom-
mer då framman de för då
häll, dit katten på katten
pekas."

"Om då ringar i örn
på en, då ä' då när, som
talar om en. Då ska en be-
näm gista, ä' ketter i örn
då ringar i, gistar'n då
ä' ett, talar om samning

Om en, men gistar'n fel, från
ter dem om en. Om då ringar
i kätter örn, ä' då en kät, rin-
ger då' i vänster, ä' då ett
fruntimmer, som talar om en"

(Johannes Rudstam)

Om man rikas rimmar,
när man talar, får man smett
brev. Rikias man uppö alfa-
betet på orden i det man rim-
made med - en bokstav för
 varje ord - börjar namnet på
den, som skall skrivas brevet,
med den bokstaven, som blev
för sistu ordet.

II.

"Om den förtta hus-
ärla en ser på äre, kommer
enst en, betyder då Lycka, men
går 'o ifrån en, betyder då o-
lycka."

"Om en lärar mot den
fästa svela en ser på vägen, så
reder en ut allt framut genom
å alla vätkentat under då
äre."

Vad man gör nyårsdagen,
det återkommer under året.

"Om förtta kordyriln
en ser, kommer ä flyger, blir
då vätkentat var, men klyper 'n

frå bakken, blir ä längjan ä
fult."

"Kommer då e' kattuggla
fram te gåen ä rapet 'klävtill',
blir då snett nån dö i huset."

"Om en itkarre eller en
katt springer över vägen, när
en fäles fram, betyder då otur
eller olycka, men om en spultar
tre gånger, då ska ä gå bra."

Om man 4. et. under arbe-
tet plötsligt blir skrämd av
något djur och då tror sig att
spotta tre gånger, skulle man
drabbas av någon sjukdom eller
olycka. Följande historier är ett
exempel på detta:

"Höglands Anders-Lite va' utu
 å slog i Törstbo. När 'an kom hem
 frö kvällen hadd 'an fått en för-
 förlin väck, å ingen vint va
 så kom av. Då gick för hans,
 Höglands Pelle, å skul tala mä
 Persbo dalkien, som va känd
 för se vas en sithin brälkär.
 Han lag mä så' ett koubes bräm-
 min se' dalkien, för de' va van-
 tit, att 'an skull ha då, när 'an
 skull hat nän sjukdom. När det
 käen hadd drucki ut brämvin
 å 'an hadd fått höra, va då
 va frågan om, kunna 'an si, hur
 allt hadd gått se: Anders-Lite
 hadd gått å slatt mä lie i ett
 käll i Törstbo, å då hadd då
 kuffra fram e' klross, som 'an
 vint rädd för. Han glönd å

spatta tre gånger, å då va för
 så, som en där väcken körja.
 'Men nu ä an löita', sa' Persbo-
 dalkien, å då ständt. När
 Höglands-Pelle kom hem, då
 va Anders-Lite ännu igen, å vär-
 ken hadd sluta precis frö den
 si', som dalkien hadd sagt."

(A. E. Persson, Tölbo.)

"Om en möter ett frun-
 timmer frö vägen, när en för-
 läs fram, då går då int' bra
 för en, men möter en en kär,
 då går då bra."

"Om en känner så' som-
 nu mitt frö den, liit den lite,
 som kommer å hälsar frö."

"Om en får kikka, ä då
nån som talår om en. Kan en
då giss' rätt, vem då ä', så slun-
tar kikka."

"Om en tappar e' kinnål,
då mistar en en beundrare."

"Om en satt ä' ut, ä' satt
sä' i kalsen, braka en fråga: "Ä'
då du som missunnar nå ma-
nen?"

Om en av ~~missstag~~ kommer
se nåmån en persons namn, då
talår den personen om en."

"Om en tappar smörgåsen
i gulve ä' smöre kommer nerit,
då lör då fullt vör annars vör

ä' fint."

"Om dom saltar myfji i
gröten, då ä' dom kinn."

"Lör den som har en atrogen
vän, sitter skolema aldri igen."

"Där då James nå skettä
neryävda, länka då Gura med
knacka om nättan. En gång var
då ett par kikat, som skull se,
gräv ätter nå skettä denne lör
i Häufigen, för dom Gud sitt, att
då just ja nå kömbut sitt. Om
geke dit e' mesömmersnatt ä'
bäst ja gräva, ä' då säg alldeles
ut, som dom skulle ha hitta prä
lyndt. Men då feke dom si,
att de Gunte lör i härsbo,

ä då kunn' den en kunn' int' var
lyst ni' längst. Då förvarer
skinnel, som dröm håll yrä ä' tag
app' ur jorla, ä' dröm mitta jä
hem utan nä' skatt."

Om en dröm går i full-
budan, är man sauesdröm.

"Om en drömmar om äpp-
len, blir en rik, om en drömmar,
att en äter, blir en sjukt, ä' då blir
en ä', om en drömmar, att en flyggt.
När en drömmar om dröm blir ä'
sängenvar. När en drömmar,
att en pulser i vatten, blir en
förtjnad."

Det man drömmar förtä
maten i en my' bestad slår sin,
- 84 -

om man först saknar antalet
förtärrer i det rum man be-
tor.

"Om en tar yrä sä' nä' käl-
plagg avut om möran, betyder
dä oljika. Men om en int' tar
av sä' plagg, utan läter dä
sitt' yrä avut, dä går dä int' nä"

"Om en ser ett stjärnstätt,
går en ömke sä' en sak."

"Om dä ringet i örn, får
en ömke sä' nä'. Då ska en be en
an girra ockerten örn dä ringet
i. Girrar 'en rätt, går ömke-
ninga i uppfyllel."

Kibbar man en syren-
- 85 -

Kommer med udda blomblad,
Betyder det hur, om en man äter
upp den och önskar sig något
lytt för sig själv, kommer det
att slå in.

"Första gången göken
ropar, ska en försöka å skälla
så' under då tron, där en sitter.
Kan en gör då utem att göken
lygter, får en önska så tre saker,
å då gör då i uppfyllelse."

"Om en råkar ut hur
många gånger göken ropar, när
en hör en första gången för vägen,
får en veta, hur många år en
får leva."

"En var gång en ser må-
naget, - 86 -

men i mytt skift, ska en niga
tre gånger för nyl, å önska så
må' lytt för så själv. Då ska
då gå i uppfyllelse. Har en
nånting i handa, när en niger
för nyl, får en en skänk."

"Om en har nån nit
fläckt för en nagel, så får en
skänk, när nageln har vult, så
då å li å klippa kort nagel-
spetsen må fläcken."

Om man sitter mellan
två systrar får man önska sig
något.

Om man länder en fänd-
sticker och samtidigt önskar sig
något, kan man st, om det slår

- 87 -

in, ifall man lyser om och fat-
ter sig i den förhelvade ändam
för Ländstücken, när den är halv
beränd. Där man den då att berin-
na upp helt och hållet, utan att
den faller sönder, för örken i
uppfyllelse.

Om det kom in en fluga
i rummet om vintern, kallades
den julfluga, och den skulle de
vara rädda om och ej döda. Låter
man den vara i fred, för man
örken sig något.

"Om en äter smörgås
ibland subinjölke eller fjellbukt,
ska en miska kärle."

"Ligger en myckelant

- 88 -

för Ländstücken, betyder då. Försejelse."

"Om en äter vatten stå ä
från över för spisen, katar
en häst frisen."

"Om en har sleva i grynna,
när en katar, katar en vatte
ur husbonn."

"Om en äter sleva ä krä-
la till ihops i grynna, när en
katar, då blir då orädda i hus."

"En för e' husbon ätter-
sinn en har gillen."

S i u t !

- 89 -